

7. ÜNİTE: ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ VE SONRASI

A. MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ (ATATÜRK'ÜN VEFATI VE YANKILARI)

1. 1937 yılında ilerlemeye başlayan Atatürk'ün sağlık sorunları, 1938 yılı başından itibaren kaygı verici boyutlara ulaşmıştır. Ocak 1938'de Atatürk, Yalova'da iken yeniden rahatsızlanmış ve kendisini muayene eden Prof. Dr. Nihat Yaşar Belger tarafından Atatürk'e "*siroz başlangıcı*" teşhisi konmuştur. Uzun süre kamuoyundan gizlenmeye çalışılan Atatürk'ün hastalığı, Fransa'dan Doktor Fiessinger'in (Fisingır) getirilmesiyle gizlenemez hâle gelmiş ve 30 Mart 1938 tarihinde Anadolu Ajansında Atatürk'ün hastalığına dair ilk resmî bildiri yayınlanmıştır.

Buna göre Atatürk'ün hastalığı aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Atatürk'ün sağlık sorunları 1937'de ortaya çıkmıştır.
- B) Atatürk'ün hastalığı sirozdur.
- C) Atatürk'ün hastalığı Anadolu Ajansı tarafından duyurulmuştur.
- D) Atatürk'ü yabancı doktorlarda muayene etmiştir.

2. Atatürk, hastalığına rağmen devlet işlerini aksatmamış, Hatay sorunuyla yakından ilgilenmiş, Türkiye'nin Hatay konusundaki kararlılığını göstermek için Mersin'deki askerî birliklerin geçit törenlerine katılmıştır (20 Mayıs 1938). Bir yandan Misak-ı Millî sınırları içerisinde bulunan Hatay'ın ana vatana katılması için yoğun çalışmalar yürütürken diğer yandan da yaklaşmakta olan yeni bir dünya savaşı tehlikesine karşı tedbirler almaya çalışmıştır.

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Mustafa Kemal sadece siyasi işlerle ilgilenmektedir.
- B) Mustafa Kemal'i yaşadığı sağlık sorunları devlet işlerinden uzaklaştırmamıştır.
- C) Atatürk'ün hastalığı 1938'de ortaya çıkmıştır.
- D) Hatay bağımsız bir devlettir.

Atatürk'ün Vefatının Yurt İçindeki Yankıları

3. Atatürk'ün vefatı bütün yurttaki derin bir üzüntüyle karşılandı. Yurdun üstüne çöken sessizliği dört bir yandan yükselen hıçkırıklar bozuyordu. Gencinden yaşlısına bütün vatandaşlar, Atatürk'e olan saygılarından ve ona duydukları vefadan dolayı cenaze törenine katıldı. Atatürk'ün vefatı 11 Kasım günü neredeyse bütün gazetelerin manşetlerindeydi. Gazeteler, bir yandan vefat haberini duyururken diğer yandan da Türk milletine başsağlığı diliyordu.

Buna göre Atatürk'ün vefatına halkın gösterdiği tepkiler için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Halk derin üzüntü içinde kalmıştır.
- B) Cenaze törenine büyük bir katılım olmuştur.
- C) Gazeteler tarafından Türk halkına başsağlığı dilenmiştir.
- D) Ölüm haberini gazete ve radyolar duyurmuştur.

4. Atatürk'ün vefatı dolayısıyla halkın ıstırabına şair ve yazarlar da ortak olmuştu. Halit Fahri Ozansoy ıstırabını “*Nasıl ki Atatürk'ü anlatırken kelimeler aciz kalırsa bugünkü kederimizi de anlatacak kelime bulamıyoruz. Bizler bu kederi taşıyamıyoruz.*” sözleriyle dile getiriyordu. Orhan Seyfi Orhon ise “*Atatürk öldü! Bu ölümle yalnız büyük bir millet, şanlı bir millet oğlunu kaybetmedi; tarih en yiğit kahramanını, insaniyet de yüce dehasını kaybetti.*” sözleriyle sesini duyurmaya çalışıyordu.

Buna göre;

I. Halkın üzüntüsüne yazılarıyla ortak olmuşlardır.

II. Şairler gazetelere şiirler yazmışlardır.

III. Yazarlar duygu ve düşüncelerini halkla paylaşmışlardır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız II

B) I ve II

C) I ve III

D) I, II ve III

Atatürk'ün Vefatının Yurt Dışındaki Yankıları

5. Düşmanlarının bile saygısını kazanmış olan Atatürk, vefatı ile tüm dünyayı etkilemiştir. Her zaman uluslararası barış ve iş birliğinden yana olan Atatürk'ün vefatı bir zamanlar cephede mücadele ettiği işgalci devletlerde dahi üzüntü yaratmıştır. Haber ajansları Atatürk'ün vefatını birinci haber olarak vermiş; gazeteler, günlerce Atatürk'ün hayatı ve eserleriyle ilgili haberler yapmış, yüzlerce köşe yazısı yayınlamışlardır.

Yukarıdaki açıklamaları dikkate aldığımızda Atatürk'ün değinilmeyen yönü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Siyasi

B) Diplomasi

C) Askerlik

D) Ekonomi

6. New York Herald Tribune gazetesinde George Benneb (Corc Benb)' ın Atatürk ile ilgili çıkan bir yazısına dair verdiği haberde büyük lider için şu cümleleri kullanmıştır:

“...Tarihte büyük diplomatin veya meşhur bir kumandanın hayatını okuduğumuz zaman onun yüzünü, sözünü, bakışlarını hayal etmekten zevk duyar ve kendi kendimize onu görsek ve tanışsak ne iyi olurdu deriz. Bugün Türkiye'nin mukadderatını idare eden büyük diplomat, büyük asker ve büyük inkılapçı Kemal Atatürk'ün heyecanlı yıllar geçtikten sonra hayranlıkla öğrendikleri zaman, hiç şüphesiz çocuklarımız da böyle düşüneceklerdir...”

Bu düşünceye göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Atatürk çok yönlü bir liderdir.
- B) Atatürk meşhur bir kumandandır.
- C) Büyük inkılaplar yapmıştır.
- D) Avrupa siyasetine yön vermiştir.

7. “Avrupa'nın savaş sonrasındaki tarihî liderlerini başarılarına göre sıraya koyan eksiksiz bir liste oluştursaydık asker, yaratıcı, reformcu, modern Türkiye'nin kurucusu Cumhurbaşkanı Kemal Atatürk bu listenin en başlarında yer alırdı. Ölümü dünya barışı için gerçek bir kayıp oldu.” (Los Angeles Times, ABD, 11 Kasım 1938).

Yukarıdaki açıklamaları dikkate aldığımızda Atatürk'ün hangi yönü üzerinde durulmamıştır?

- A) Siyasetçi
- B) Reformcu
- C) Diplomasi
- D) Askerlik

İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı Seçilmesi

8. Atatürk'ün vefatı üzerine Meclis Başkanı Mustafa Abdülhalik Renda cumhurbaşkanlığı görevine vekâlet etti. Meclis yeni cumhurbaşkanını seçmek için 11 Kasım 1938'de olağanüstü toplandı. Yapılan gizli oylama sonucu İsmet İnönü, Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci cumhurbaşkanı seçildi.

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Devlette yönetim boşluğuna izin verilmemiştir.
- B) Türkiye Cumhuriyetinin ikinci cumhurbaşkanı İsmet İnönü'dür.
- C) Meclis Başkanı Cumhurbaşkanlığına vekalet etmiştir.
- D) İsmet İnönü oybirliği ile cumhurbaşkanı seçilmiştir.

9. Atatürk, 10 Kasım 1938 Perşembe günü sabahı, saat 09.05'te, Dolmabahçe Sarayı'nda vefat etti. Atatürk'ün vefatı üzerine Meclis Başkanı Mustafa Abdülhalik Renda cumhurbaşkanlığı görevine vekâlet etti. Meclis yeni cumhurbaşkanını seçmek için 11 Kasım 1938'de olağanüstü toplandı. Yapılan gizli oylama sonucu İsmet İnönü, Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci cumhurbaşkanı seçildi.

Buna göre;

I. Halk İsmet İnönü'yü cumhurbaşkanı seçmiştir.

II. Mustafa Kemal İstanbul'da vefat etmiştir.

III. İsmet İnönü ikinci cumhurbaşkanıdır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız II

B) I ve II

C) II ve III

D) I, II ve III

B. ATATÜRK'ÜN ESERLERİ (İNSAN ESERLERİYLE YAŞAR)

1. En Büyük Eser: Cumhuriyet

10. Atatürk en büyük eserinin cumhuriyet olduğunu söylemiş ve bütün inkılaplarını cumhuriyeti yükseltmek ve yüceltmek amacıyla gerçekleştirmiştir. O, Onuncu Yıl Nutkunda bu durumu "Yurttaşlarım! Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir." sözleriyle dile getirmiştir.

Buna göre;

I. Mustafa Kemal halkın yönetime katılmasını önemsemektedir.

II. Mustafa Kemal Türk halkına güvenmektedir.

III. İnkılaplar Cumhuriyet'i destekler niteliktedir.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

A) Yalnız II

B) I ve II

C) II ve III

D) I, II ve III

2. Atatürk'ün Kitapları (Mustafa Kemal Atatürk'ün Yazdığı Eserler)

11. Aşağıda Mustafa Kemal'in yazdığı kitaplardan bazıları yer almaktadır.

- Taktik Meselesinin Çözümü ve Emirlerin Yazılmasına Dair Öğütler
- Takımın Muharebe Eğitimi:
- Taktik Tatbikat ve Seyahati
- Bölüğün Muharebe Eğitimi
- Zabıt ve Kumandan ile Hasbihal
- Vatandaş İçin Medeni Bilgiler
- Geometri

Yukarıdaki bilgilerden aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Mustafa Kemal askeri konularda kitaplar yazmıştır.
- B) Mustafa Kemal farklı alanlarla ilgili kitap yazmıştır.
- C) Mustafa Kemal yabancı dil bilmektedir.
- D) Mustafa Kemal matematikle ilgilidir.

12. Atatürk, çok yönlü bir insandır. O hem asker hem devlet adamı hem de fikir adamıdır. Atatürk, sadece kitap okumakla kalmamış, kendi fikirlerini ve birikimini insanlara ulaştırabilmek için çeşitli eserler de kaleme almıştır. Daha öğrencilik yıllarında fikirlerini yaymak için el yazısıyla gazete çıkaran Atatürk, askerlik hayatının ilk yıllarından başlamak üzere birçok eser yazmıştır. Bu eserlerin en kapsamlı olanı Nutuk'tur. Takımın Muharebe Eğitimi, Geometri, Medeni Bilgiler adlı kitaplarda Mustafa Kemal'in yazdığı kitaplar arasındadır.

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Mustafa Kemal çok farklı alanlarda kitaplar yazmıştır.
- B) Yazdığı en kapsamlı eser Nutuk'tur.
- C) Mustafa Kemal çok iyi bir eğitim almıştır.
- D) Nutuk eseri hayatının tamamını kapsar.

13. Şahsi başarılarıyla övünmek yerine, milletine kazandırdığı en büyük hizmeti ön plana çıkarması, onun ve yaptıklarının neden "büyük" olduğunu da göstermiştir. Atatürk, kurduğu cumhuriyet ile millet iradesine dayanan yeni ve modern bir yönetim sistemini milletimize kazandırmıştır. Daha 1921 yılı başlarında "Millete efendilik yoktur, hizmet etme vardır." diyen Atatürk, yönetimin merkezine milleti koymuş ve yöneticilerin asli vazifesinin millete hizmet etmek olduğunu vurgulamıştır.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Mustafa Kemal Türk milletine hizmetine hizmet ettiğini düşünmektedir.
- B) Mustafa Kemal yaptığı işlerle övünmektedir.
- C) Mustafa Kemal'in başarıları cumhuriyeti oluşturmuştur.
- D) Öğrencilik yıllarında yeni yönetim anlayışını tasarlamıştır.

C. ATATÜRK VE II. DÜNYA SAVAŞI (YENİDEN SARSILAN DÜNYA)

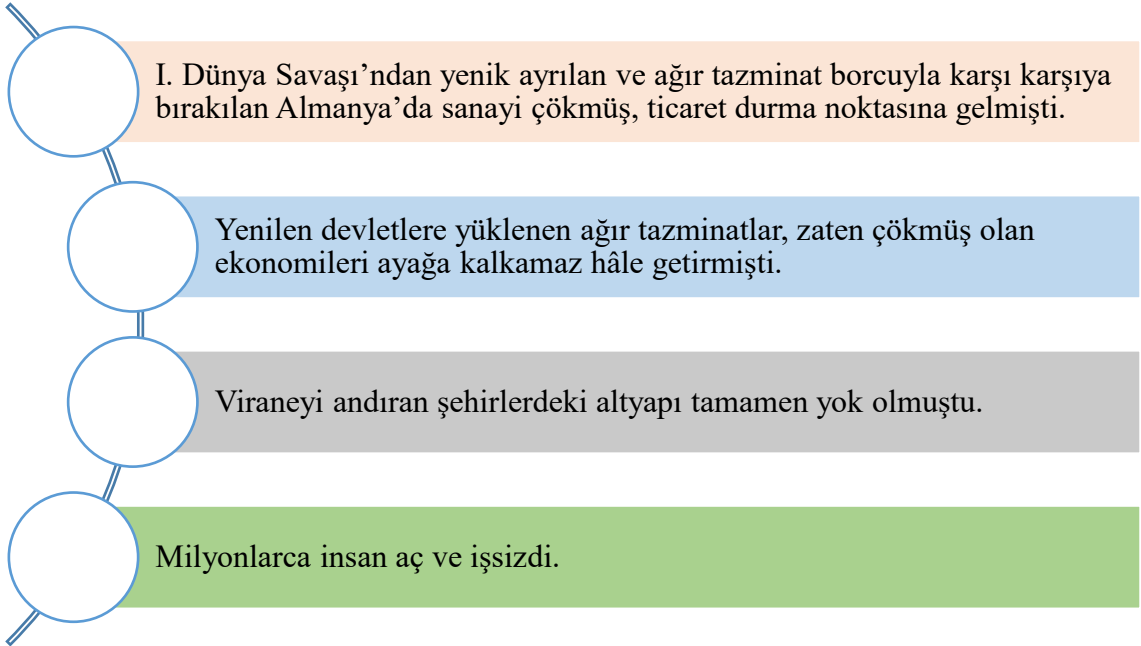
Yeni Bir Savaşın Ayak Sesleri

14. 1929 Ekonomik Bunalımı, 24 Ekim 1929'da New York Borsası'nın çökmesiyle ABD'de başlayıp dünyaya yayılan bir olaydır. Bu ekonomik bunalım büyük ölçüde varlığını kredi sistemleriyle sürdüren dünya ekonomisindeki fazla üretim sonucunda ortaya çıkan üretim-tüketim dengesizliğinden kaynaklanmıştır. I. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkardığı yıkım dünya ekonomik düzenini altüst etmişti. Savaşın sonra galip devletlerin yenilen devletlere şartları çok ağır antlaşmalar imzalatmaları, ekonomik ve siyasi ilişkileri çıkmaza sokmuştu.

Bu bilgiye göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Küresel krizler Türkiye'yi etkilemiştir.
- B) Birinci Dünya savaşı küresel krizi tetiklemiştir.
- C) Ekonomik kriz Avrupa'yı etkilememiştir.
- D) Kriz ABD'de başlamıştır.

15.

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Ağır antlaşmalar yenilen devletlerde ağır ekonomik zorluklara yol açmıştır.
- B) Almanya'dan göçler yaşanmıştır.
- C) Yenilen devletlere ağır tazminatlar yüklenmiştir.
- D) Açlık ve işsizlik artmıştır.

16. Atatürk 1932’de “Versailles (Versay) Antlaşması I. Dünya Savaşı’nın nedenlerinden hiçbirini yok edemediği gibi, aksine düşman devletler arasındaki uçurumu büsbütün derinleştirmiştir. Çünkü yenen devletler, yenilenlere barış şartlarını zorla kabul ettirirken sadece düşmanlık duygularından beslenmişlerdir. Böylelikle bugün, içinde yaşadığımız barış dönemi sadece ateşkesten ibaret kalmıştır.” demiştir.

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Mustafa Kemal Almanya ile yeni bir barıştan yanadır.
- B) Mustafa Kemal yenilen devletlere zorla imzalatılan antlaşmaların sorun iptalini istemektedir.
- C) Mustafa Kemal Avrupa’da örtülü bir mücadelenin yaşandığını düşünmektedir.
- D) Almanya’da Hitler yönetimi başlamıştır.

Savaşa Girmeyen Galip Devlet: Türkiye

17. 1939 yılında savaş başladığında Türkiye savaşa girmemek için olağanüstü bir gayret gösterdi. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve Hükûmet, denge politikası yürüterek Mihver ve Müttefik gruplarını doğrudan karşısına almamaya gayret gösterdi. Ancak jeopolitik konumundan dolayı her iki taraf da Türkiye’yi kendi yanında savaşa çekebilmek için baskılar yaptı. Müttefik Devletler, Almanya’ya karşı, Balkanlardan açılacak cephe için Türk hava sahasını kullanmak istediler. Türkiye kendi menfaatlerine uygun bulmadığı için bu talebi geri çevirdi.

Buna göre;

- I. Türkiye İkinci Dünya Savaşı sırasında denge siyaseti izlemiştir.
- II. İsmet İnönü barış yanlısıdır.
- III. Jeopolitik konumu Türkiye’yi savaşan devletler nezdinde arayışa etmiştir.
- IV. Almanya bir müttefik devletidir.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız IV
- B) I ve II
- C) II ve IV
- D) I, II ve III

II. Dünya Savaşı'nın Sonu

18. II. Dünya Savaşı Müttefik Devletlerin galibiyetiyle sonuçlandı. ABD'nin savaşa girmesiyle önce İtalya Müttefik Devletler tarafından teslim alındı. Ardından Fransa Almanya'nın işgalinden kurtarıldı. Sonunda doğudan ve batıdan sıkıştırılan Almanya da teslim oldu. Direnmeye devam eden Japonya'ya Amerikan uçakları iki kez atom bombası attı. Bunun üzerine Japonya'da teslim oldu. (14 Ağustos 1945)

Buna göre;

I. Uzakdoğu'da savaş bir süre daha devam etmiştir.

II. ABD doğudan Almanya'yı kuşatmıştır.

III. ABD savaşın gidişatını değiştirmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I

B) I ve II

C) I ve III

D) I, II ve III

19. II. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru dünyadaki demokratik yönetimleri güçlendirmeye ve yaygınlaştırmaya yönelik uluslararası politikalar hız kazanmıştır. Almanya ve İtalya'da görülen totaliter (baskıcı) rejimlerin uyguladığı yayılmacı politikalar dünyayı büyük bir savaşa sürüklemiştir. Bu tehlikenin bir daha yaşanmaması için demokratik yönetimlerin güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılmasının gerekliliği anlaşılmıştır. Bu gerekliliğin farkında olan Türkiye, daha savaş bitmeden çok partili siyasi hayata geçileceğine ve demokratik yapının güçlendirileceğine dair müttefiklerine taahhütte bulunmuştur.

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

A) Türkiye savaş bitmeden çok partili hayata geçmiştir.

B) Demokratik yönetimleri güçlendirmeye dönük politikalar önem kazanmıştır.

C) Müttefiklerin baskısı ile Türkiye çok partili döneme hazırlık yapmıştır.

D) Totaliter rejimler yayılmacı politikalar izlemiştir.

20. Direnmeye devam eden Japonya'ya Amerikan uçakları iki kez atom bombası attı. Japonya'nın Hiroşima (6 Ağustos) ve Nagazaki (9 Ağustos) şehirleri atom bombalarıyla yerle bir edildi. Yüz binlerce sivil insan hayatını kaybetti. Bir o kadarı sakat kaldı. Bu facia karşısında Japon Hükûmeti teslim olmaktan başka çare bulamadı (14 Ağustos 1945). Japonya'nın teslim olmasıyla 60 milyondan fazla insanın ölümüne neden olan II. Dünya Savaşı sona erdi.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Uzakdoğu'da savaşın gidişatını nükleer silahlar belirlemiştir.
- B) ABD Uzakdoğu savaşını nükleer silahla sonlandırmıştır.
- C) Japonya'nın teslimi ile İkinci Dünya Savaşı sona erdi.
- D) Nükleer saldırılarda 60 milyon insan hayatını kaybetmiştir.

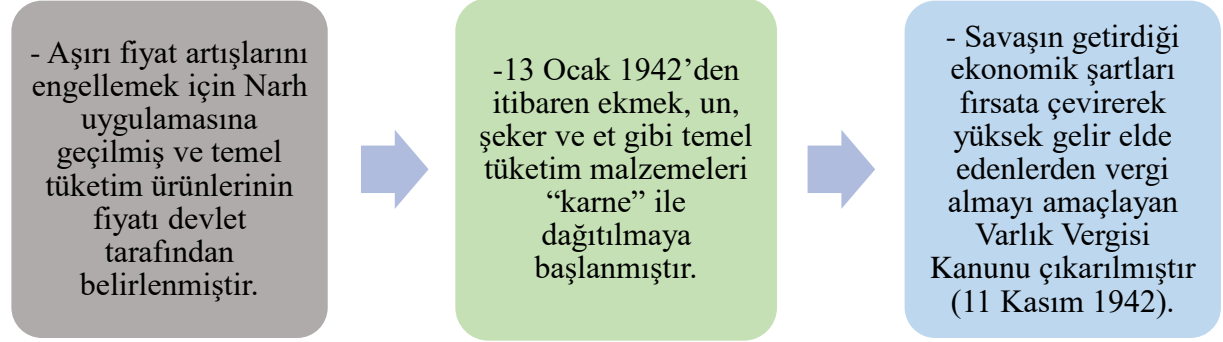
21. 1945 yılında savaşın sonu, Müttefik Devletler lehine belli olmaya başlamıştı. Müttefik Devletler (İngiltere-ABD-SSCB) düzenledikleri Yalta Konferansı'nda (4-11 Şubat 1945) "Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmeyen devletlerin kurulacak olan uluslararası teşkilata üye kabul edilmeyeceğini" duyurdular. Savaş sonrası dünya düzeninde söz sahibi olmak ve bu uluslararası teşkilatın kuruluşunda yer almak isteyen Türkiye, savaşın başından beri yürüttüğü tarafsızlık politikasını terk ederek Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etti (23 Şubat 1945).

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Türkiye savaşın sonucu belli olduktan sonra savaşa girmiştir.
- B) Türkiye Birleşmiş Milletlere üye olabilmek için savaş ilan etmiştir.
- C) Türkiye fiilen savaşa girmiştir.
- D) Türkiye tarafsızlık politikasını terk etmiştir.

II. DÜNYA SAVAŞI'NIN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

22.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türkiye Cumhuriyeti'nin aldığı yukarıdaki tedbirler için aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Türkiye savaşın etkilerini hafif atlatmıştır.
- B) Türkiye serbest piyasa ekonomine bağlı kalmıştır.
- C) Türkiye savaşın getirdiği olumsuzluklar karşısında tedbirler almıştır.
- D) Savaşın başından itibaren temel tüketim maddeleri karne ile verilmiştir.

Ç. TÜRKİYE'DE ÇOK PARTİLİ SİYASİ HAYATA GEÇİŞ (DEMOKRASİ YOLUNDA GÜÇLÜ ADIMLAR)

23. 7 Haziran 1945 tarihinde CHP milletvekilleri Adnan Menderes, Celal Bayar, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan “*Anayasa'nın millî egemenlik ilkesine işlerlik kazandırılmasını ve parti işleyişinin demokratik ilkelere uygun olarak yürütülmesini*” içeren taleplerini parti grubuna verdiler. Dörtlü Takrir diye tarihe geçen bu talepleri CHP Genel Başkanı ve aynı zamanda Cumhurbaşkanı İsmet İnönü parti içi muhalefet hareketi olarak tanımladı. Bu arada Nuri Demirağ, Millî Kalkınma Partisi adıyla Atatürk'ün vefatı sonrasındaki ilk muhalefet partisini kurdu (22 Eylül 1945).

Buna göre;

- I. Türkiye'de çok partili hayat başlamıştır.
  - II. CHP içinde muhalefet bir hareket başlamıştır.
  - III. CHP'de demokratik talepler söz konusudur.
- yargılarından hangilerine ulaşılabilir?**

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) I, II ve III

24. Nuri Demirağ, Millî Kalkınma Partisi adıyla Atatürk'ün vefatı sonrasındaki ilk muhalefet partisini kurdu (22 Eylül 1945). Bu arada CHP'deki parti içi muhalefet gittikçe şiddetleniyordu. Sonunda, Hükûmeti eleştiren makaleler yazdıkları için Adnan Menderes ve Fuat Köprülü partilerinden ihraç edildiler (21 Eylül 1945). Bu durumu Parti tüzüğüne aykırı bulan ve Parti yönetimini eleştiren Refik Koraltan da ihraç edildi. Muhaliflerden Celal Bayar da yaşananlara tepkisini göstermek için partisinden istifa etti. Bu milletvekilleri bir süre sonra bir araya gelerek Demokrat Parti adıyla yeni bir siyasi parti kurdular (7 Ocak 1946). Partinin genel başkanlığına Celal Bayar getirildi.

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Türkiye'de demokratik gelişmeler yaşanmaktadır.
- B) Cumhuriyet tarihinin ilk muhalefet partisi Milli Kalkınma Partisidir.
- C) Müttefiklerin demokratikleşme baskısı etkisini göstermiştir.
- D) İsmet İnönü yeni partilerin kurulmasını teşvik etmiştir.